

פרוטוקול מס. 117

מישיבת ועדה חבספיה שהוקמה ביום ג'
ה' באלול תשי"ב - 26.8.1952, בשעה 22.15

ש.ה.

חברי הוועדה

י	גורי - היו"ר	חברי הוועדה:
י	אפרתי	
ח	אריב	
ק	לון	
ח	לנדאו	
ש	סוזייב	
מ	קלמר	
א	ציזלינג	
י	רוקח	

מוזמנים:	שר האוצר ל. אשכול
	מר זגני - החשב הכללי
	י. עילה - מטעם משרד העבודה

פ ו ב - ה - ה י ו ב

המשך הדיון בחקציב הפיחות.

אני פותח את הישיבה.
אבקש את שר האוצר להשיב על השאלות

היו"ר י. גורי:

שהוצגו לו.

אשיב על השאלות לפי הסדר בו הן
נשאלו, והראשונות הן שאלותיו של

שר האוצר ל. אשכול:

חבר הכנסת קלמר.

היתה שאלה על קרן התמורה ומה המקור לקרן זה.
הענין הוא בכך שבבנק הלאומי נמצאים 30 מליון לירות בהם נוכל להשתמש
תמורה הדולארים שאנו מקבלים. יש אמנם לצייין כי בבנק איננו נמאאים
כל 30 מליון הלירות במזומנים, אולם הם מוטמנים לבנק באסמכתות שונות,
לפי וסידורים בינו לבין הגזברות. על כל פנים, כלפי האמריקאים הדבר
מסודר, ובאשר נקבל את הדולארים, נוכל לקבל כאן את תמורתם בלירות
למטרות הפיחות.

שאלה שניה נגעה לאופן בו חושבים לתסדיר את ניצול
כספי השילומים. במקצה כבר השבתי על שאלת זו בבוקר, כאשר אמרתי
כי הממשלה עדיין לא קיבלה החלטות בקשר לכך, היא לא עשתה זאת עדיין,
משום שטרם קיבלנו את השילומים וטרם נחתם החוזה. מתגבשת המחשבה
שלשם ארגון הדבר הוקם חברה מסלחית ולה שני מנהלים, אשר יפעלו
בשתי ספרות של פעולה: ספירה אחת של פעולה אשר תתרכז בתו"ל, וספירה
שניה שמרכז פעולתה יהיה בארץ, בריכוז החכניות, בדיקתן וכו'.

שר האוצר ל. אשכול:

הנהלת החברה חוכל להיות פורכבת מ-7 או 9 חברים, מחובת שנים יהיו המנהלים אותם ציינתי, 2-3 יהיו נציגי הממשלה ממערכת המיתוח והמטבע הזר, 2 אנשים ייצגו את הסוכנות והשאר יהיו אנשים שלא מחוץ ד' אמותיה של הממשלה. אני מחאר לי שחורכב חוליית מהנדסים שחחולק למחלקות לעניני חשמל, מים וכו'. מפרתי לחברי הוועדה שנקיימוני מנהל לעניני חשמל, של משרד האוצר בשיחוף משרד התעשיה, מנהל זה יצטרך לגדול ולהתפתח, כך שהממשלה תהיה בעלת סמכות וידיעה בעניני חשמל, לפחות במידה הקיימת בשטח המים. אני מחאר לי שאם הדבר יפתח בכיוונו הנכון, נוכל לקמון ידינו על החכניות שחוכנה על ידי מנהל זה לצרכי החשמל במדינה.

המגמה הכללית היא שבכפי השילומים ישמשו למטרות מרכזיות של פיתוח במובן הרחב של המלה, כלומר לפיתוח החשמל, החקלאות, החבורה, החיישוב וכו'. הפרטים לאופן השימוש בכספים אלה יודעו לנו בזמן מאוחר יותר. חלק מן הכספים הללו נקבל בצורת דלק מאנגליה, לפי הישגים בין אנגליה לבין גרמניה. ישנם אנשים שבמשך כל החקירה הזאת טיפלו בהכנת חכניות הביצוע של השילומים, כי גם אנו מרגישים שתכל על כל יזום של אחור. על הקווים העקרוניים של העניין תחליט הממשלה עצמה וועדה שרית תהיה ממונה על הביצוע. אני מחאר לי כי לאחר שהדברים יחגשו נביא אותם גר לדיון בוועדת הכספים, כי סוף סוף המדובר בעניין רציני.

היתה שאלה על יבוא ללא הקצמה מטבע. עלינו להכין את חכניות היבוא קודם כל לפי מטבע זר, ונוסף לזאת יוכל לבוא זר גדול או קטן של הון פרטי זר. היום שוחחתי עם אנשי תעשיה, אך גם לפני זה עלתה בדעתי המחשבה כי למעשה צריכים היינו ללכת יותר בדרך של שותפויות עם הון זר. עמנואל ניומן, המטפל בעניני כלכלה מטעם הסוכנות, בא אלי עם קבוצה אנשים והם דרשו חכניות והצעות להשקעות הון. אין זה ענין פשוט כל כך להכין חכניות כאלה, אם כי לכל אחד נדמה שיש לו הצעות רבות מאד. לי נראה שבמקום להפעיל לחץ על הממשלה שתקבל על עצמה את הדאגה להון חוזב - אם כי אינני משחמש בהזדמנות זו כדי לשלול הצעה זו לחלוטין - אפשר היה להרבות את מספר השותפויות הללו בתעשיה שלנו, ועל ידי כך לקבל חומרי גלם וחלקי חילוף הדרושים לעבודה מפעלים קיימים. אם כי ישנם מליצים רבים לענין היבוא ללא הקצבה מטבע, הרי נוכחתי שגם זה איננו מקור לא אכזב, והחומר שאילו היינו אומרים כיום שאנו נותנים חופש ליבוא ללא הקצבה מטבע, או שלא יהיו נמצאים האנשים בעלי הדולארים שהיו חוסכים הרבה מטבע למדינה, או שהיו נמצאים כאלה שהיו גורמים לנו בעיקר להפסדים. אין אני רוצה לקבוע בענין זה עמדה אבסולוטית. אנו מחפשים, כמוגן, דרכים על מנת לאפשר את ביצוע הדבר חוץ שמירה שלא ייגרם למדינת הפסד. אנו יהודי המזרח, למשל, רוצים להעביר את הרכוש שבידיהם לארץ, הרי אנו מחפשים כמוגן דרכים לעזור להם בזה. יתכן שגם בארצות אחרות ישנם יהודים אמעונימים לעלות לארץ ורוצים להעביר רכושם בדרך זו; אין להתיאש מזה עדיין. יתכן שלאחר שנמצא דרך להבטיח לעצמנו את המינימום נוכל לעשות אכספרימנטים כאלה. יתכן שנוכל בדרכים אלו לקמץ למדינה סכום מסויים של הוצאות במטבע חוץ, אולם אי-אפשר להכליל זאת בחשבון; יתכן שיוסיף, אך יתכן גם שיגרע. הדרך הנראית בעיני ביותר היא הדרך של שותפויות עם תעשיות קיימות, על ידי הבאת חלקי חילוף שאינם מייצרים בארץ וחומרי גלם בפמן התחרון נעשה המכה כזה על חלקי חילוף, במק של 1-2 מליון דולאר.

חבר הכנסת סוזאייב שאל על חברותו הנטו של הכנסות מלווה העצמאות. אני יכול לומר שאפשר להביא בחשבון הכנסה ברוטו של 50 מליון דולאר השנה ממלווה העצמאות. מחוץ סכום זה 25 מליון דולאר יוצאו להקטנת החובות שלנו, כולל החובות של המלווה.

ביחס לשאלה של גובה ההוצאות מביב מפעל המלווה הנ"ל הרי ששובתי היא כי הדבר תלוי בגובה ההכנסות. במזומניה אספנו 85 מליון דולאר; עם ההחייבויות מגיע הסכום ל-140 מליון דולאר. ההוצאות הן בערך בגבול 5%, אך יתכן שבינתיים האחוז גבוה יותר. אני יחברר לפי תיקף המעולה שאין מצליחיה להצא את ענין המלווה לתנועה גדולה יותר, יתכן שנצטרך לחשוב על שאלה זו מחדש.

שח/רג

שר האוצר - ל. אשכול:

נשאלתי מהו חוק מלווה ומס רכוש.
אני חושב כי השבוע הונח הצעתה על
שולחן הכנסת, ואני מצטער שלא נכסיק לפני המגרה למסל בזאת. כאשר הובא
החוק על מלווה חובה, היה ברור ומובן שיהיה גם חוק מלווה רכוש; אלא
הם שני תצאית של שלם אחד.

מדובר על מתן אפשרות בחירה בין מלווה

למס. המלווה הוא ל-15 שנה, לפי 6-12% בהדרגה. במס האחוזי הם
מ-3 עד 6, בערך, לפי ערך הרכוש. הערכה היא פחות או יותר על פי
הארנונה. 5,000 לירות ראשונה מתוך 10,000 לירות, הן פטורות ממס.
בין 10,000-15,000 לירות ישנה הדרגה של הפטור, כך שב-15,000
לירות נמסקים הטיטוריה בליל. לגבי בחינת המהווה את מקור הפרנסה
היחיד של בעליהם, פטורים 5,000 לירות ממס, גם אם ערך הבית עולה על
10,000 לירות. אחרי כן תבוא שורה שלמה של יחידות הערכה של קרקע,
מגרשים, בתים, מלאי, ציוד, יבול ועוד. מועד החשון של המס הוא מכחימום
שלוש שנים. המלווה שולח חוך זמן קצר מאוד, וגם לגבי המס תינתן הקלה
למי שישלם אותו חוך ששה חודשים הראשונים; ייתכן שאפשר יהיה לתת
הקלה מחויימה גם למי שמשלם מיד את המלווה. יש כאן עוד שתי שאלות
ביחס לקרן התמורה וביחס לבעיית השילומים, אך אני חושב שענייני עליהן
במידה מספקת. אני עובר לשאלותיו של חבר הכנסת אריאב.

נשאלתי מהו המקור לאותה 300 מליון

דולאר, אותם איינתי. 50 מליון דולאר אנו חושבים בבטחה שנוכל להשיג
מן המגביות השונות הנערכות לא רק באמריקה, אך גם במקומות המרכזי
תושפת כמובן המגביות המאוחדת. 50 מליון דולאר אנו נשיג מן המלווה,
ובתוך הכל אפשר לומר בבטחון כי נשיג משני מקורות אלה גם יחד 100 מליון
דולאר. נוסף לזאת יש להביא בחשבון 70 מליון דולאר מתוך ה-73 מליון
של ההקנסה. ב-40 מליון הערכנו את החלק שנקבל השנה בשילומים, ואשר
מחזיתו יוקדש לרכישת דלק, אף על פי שלא יהיה עדיין אישור הפרלמנט
הגרמני, אפשר להניח כי החל מן החודש הבא אפשר יהיה להתחיל כבר לפעול
בהכוחים אלה. 60 מליון דולאר אנו מניחים כי נקבל מייצוא גלוי ו-21
מליון דולאר מייצוא סמוי - סך הכל 291 מליון דולאר. כפי שאנחנו רואים
לא כללנו כאן ערך של סחורות ללא הקצבה מטבע, אותן עלולות להביא יהודים
הבאים מארצות שונות. כמו כן ייתכן שיכולות היו להיות הצעות למקורות
נוספים, אילו האוצר היה מתחנה במקצת כדי לתת דעתו על בעיה זו. נראה
לי שאפשר היה לגלות מקורות נוספים. להכנסות להקופות שונות.

נשאלתי אם יהיו דולארים לפיחות החקלאי,

להשקאה וחשמל. מחובתי להיות זהיר ולא לומר דבריה שאינני יכול להיות
בטוח בהם; כמובן שיכולות להיות הפתעות לכאן ולכאן. אני לא חושב
שמשך החקלאות מתאונן על ההקצבה שניחנת לו. בישיבה הקודמת הועלתה
דרישה לייבוא פרידות, למשל, והן כבר כמעט נקנות באמריקה. השנה נוכיף
לדעת, 2000-2500 פרידות למספרן של אלה הקיימות בארץ. אחוז מסויימ
ממספר זה נקציב בוודאי למשק הוותיק, אך ברור שמבלייב אותן בטייך עבור
ההתיישבות החדשה. קיבלנו בקשות לתריסרים אחדים של מסמכת גם עבור
המשטרה.

נשאלתי אם השילומים ייכללו בתכנית

הפיתוח ויובאו לדיון בכנסת. בוודאי שזה ישוּב, וכבר דיברתי על כך.
יכול להיות שתיקבע בכלל הנהלה ותכנית הפיתוח מקבילה, באם נחליט להקדיש
מכומים אלה לפיתוח 2-3 שטחים מרכזיים, והם יוצאו מסוּב כך מתוך ההכנית
הכללית. אני חושב כי הדברים יתבררו חוך כדי עשייה.

נשאלתי ביחס לחובות המדינה ולצומן בו

אנו חושבים להתגבר עליהם. זוהי אחת הבעיות הקשות שאנו מולבמים בה
כבר חדשיר רבים. עתה סידרנו את העניין לחדשיי, ואולי קצת למעלה מזה.
מעחה עלינו לדאוג דאגה רבה לחדשיו שיבואו לאתר מועד זה, אך לא נמצא
את הדרך של קונסולידציה רצינית. אין זה מן הדברים המשומרים והקלילים,
כי רוצים מאוד לשמור על הפרמטריז'ה ועל הקרדיט, כדי שהדלת לא תסגור

שח/רב

שר האוצר - ל. אשכול:

בפנינו כאשר נהיה מעוניינים בקבלת הלוואות נוספות. במיוחד אנו שומרים על ה"אכספורט בנק".

ג. סוזיב: האם כבר קיבלנו מבנק זה את הכל?

שר האוצר - ל. אשכול:

המחירה האחרונה הן בדרך. אני מבקש שלמרות כל החסימים הרופוזיציוניים לא ינוצלו דברי כאן, כאשר אלה הם עניינים מאוד עדינים. עדיין איננו יודעים מנין יבוא עזרנו על מנת להיחלץ מענין החובות. אם כי אינני יכול לומר דברים ברורים, חב אני מאמין כי נוכל באיזה אופן שהוא להיחלץ מענין זה, גם משום שאין לנו ברירה אחרת.

ביחס לסכומי הדולארים עליהם עמדה, עלי להוסיף כי ייחכן שיהיה לנו השנה עוד סכום מסויים במאקיה גרמניים שנקבל מ"אירזו", שאמנם מגיעים לסוכנות אולם את המטבע הזר תקבל הממשלה וייחכן שאפשר יהיה להפוך מארקים אלה לדולארים. אם אומר שייחכן ויהיו מסקור זה כ-10 מליון דולאר תוך כמה חדשים, לא אגזים, כי בעצם הימים האלה עומדים למיים הפדר כזה. לא כללתי זאת בחקציב, היות והדבר חלוי גם בגורמים אחרים. זהו סכום שיעזור לכסות איזה גרעון, או שיבוא בחור חוספת.

חבר הכנסת לוז ביקש להגדיל את הסכום המוקדש להשקאה. אני הייתי מציע בכל זאת לשמור על המסגרת של 115 מליון. אפשר היה להציע מסגרת של 110 מליון לירות וגם מסגרת של 117 מליון לירות, אך אם דובר והוחלט על 115 מליון - כנראה שיש סיבה לכך. אני מציע לא להתחיל בהוצאה או בהוספת אבנים לבנין. אם בעוד כמה חדשים יחברר שמצבנו מאפשר לנו להגדיל את ההקצבה לסעיף זה, נציע לכנות להוסיף עוד כמה מליון לירות למטרות פרודוקטיביות כגון זו.

ביחס לשאלתו של חבר הכנסת פורדר רציתי להזהיר בכל לשון של הזהרה לא להציע הצעות של העברת סכומים מחקציב הפיתוח לחקציב הרגיל. אני מוכן לקבל את ההצעה של העברת 10 מליון לירות מן החקציב הרגיל לחקציב הפיתוח, אולם עדיין לא הכנסתי אותם לחכניות הפיתוח באשר אין אני בונה עדיין על סכום זה. אילו אירגנו יוחר את גביית המסים, ייחכן שאפשר היה להקל את עומס המסים על השכבות הנמוכות ולבטל מסים שעד כה לא ניגבו ממילא - אך בינתיים הדבר אינו מתחדר. לשם ייעול הגבייה יש צורך בהוספת כמה עשרות אנשים בעלי משקל העברה אדם אחד או שניים, ולו גם המוכשר ביותר, להפקיד זה, לא תוכל להספיק.

חבר הכנסת הרצפלד שאל על הארנונה, אך זה איננו שייך לנושא הפיתוח. ביחס לבקשת חכניות לשילומים, אני חושב שצריך לעשות שוב איזה "בלו פרינמ" ולשתף בזאת גם כמה אנשים ישראלים.

ג. סוזיב:

האם תסכים לוועדה משנה קבועה של ועדת הכספים, אשר תעקוב אחר ענין השילומים?

שר האוצר - ל. אשכול:

כרגע אינני רואה סיבה שלא להסכים לזאת, אך לא אוכל עדיין לומרמה תהיה עמדה הממשלה בענין זה.

חבר הכנסת לנדאו הציע להקטין את תקציב הפיתוח עד ל-100 מליון לירות, באשר הוא מסופק ביחס להכנסות מכמה סעיפים,

שה/רב

שר האוצר - ל. אשכול:

וראשית כל ביחס להכנסת 25 מליון לירנה ממלווה החובה. עלי לומר בפירוש כי מתוך 40 מליון לירנה המהקבלות ממלווה חובה, ישארו לאחר כל ההורדות 25 מליון לירנה, והחשב הכללי של משרד האוצר אישר את הדבר אף הוא. אין כמעט אפשרות לצמצם את מסגרת הקציב אם יחוח, באשר הוא מוקדש לדברים חיוניים ביותר ולא נוכל לקבוע מאיזה סעיף נמחית. לפי דעתי גם אין צורך בכך, מאחר שאני רואה לפני מקורות ל-170-180 מליון לירנה. אני מצטער מאוד שחבר הכנסת זקס מציע לבטל את מסי הרכוש, באשר גישה זו לא תהיה להועלת המדינה.

ביחס לקונסולידציה של ההובנתהשי צורך במאמצים רבים. היתה מחשבה שהגויים עצמם יעזרו לנו בכך; כרגע הדבר אינו מתהדר עדיין. מתוך ה-70 מליון דולאר השמשנו ב-25 מליון דולאר להשלוח חובות. זהו משא כבד הרובץ עלינו במשך חדשים אלה, ותקוותנו נחונה לעזרת שמים.

אני מציע שבינתיים לא ידובר על ענין השילומים, היות שהחובה לא נחתם עדיין. עם כל חילוקי הדעות אינכם צריכים להבריא אותנו לומר דבר שאיננו לטובת המדינה. אני מבקש מראש שאם לא נכלול בהצעה הקציב זו את ההכנסה מן השילומים, כי אם נגדיל את הערכה ביחס למקורות אחרים - חבינו שהכוונה היא לשילומים. מחר נביא בפניכם את ההצעה הסופית ביחס להקציב של 115 מליון לירנה.

אגב, ברצוני לציין שאולי יבוא בחדשים הקרובים אחד המנהלים הגדולים של הבנק לאימפורט ואקספורט, כדי לראות את הנעשה בארץ. אני עושים מאמץ גדול כדי לסלק בדיוק את חובותינו בבנק זה, היות ואין יסוד להניח שלא נצטרך להעזר שוב על ידי בנק זה.

הישיבה ננעלה בשעה 20.23.